

- **Apel do czytelników „Naszej Historii”**
- **Osiedle Wieliszew**
- **Potoccy u fotografa**
- **Historia gminy Nieporęt w nazwach ulic**
- **Deportacja serockich Żydów**

Postacie:

- **Klemens Gerner (1892-1952)**
- **Ksiądz prałat Feliks Nowak (1895-1920)**

NASZA HISTORIA

Miesięcznik historyczny powiatu legionowskiego

grudzień 2024 nr 10 (50)

Ostatni numer „Naszej Historii”

Partner wydawnictwa:

GAZETA POWIATOWA
JABŁONNA LEGIONOWO NIEPORĘT SEROCK WIELISZEW

Więcej o historii lokalnej przeczytasz na:
www.gazetapowiatowa.pl

Apel do Czytelników „Naszej Historii”

Mój ostatni artykuł w „Naszej Historii” to prośba do Czytelników o udostępnienie pamiątek dotyczących Huty Szklanej „Jabłonna”. W ostatnich numerach przypomniałem jej historię. Jak wiadomo, zakład istniał przy stacji kolejowej w Legionowie. W latach 1898–1944 produkował butelki do piwa, wódki i innych alkoholi, ale nie tylko.

Jacek Emil Szczepański

W toku badań okazało się także, że w hucie wytwarzano szkło techniczne – izolatory, sygnowane napisem: HUTA SZKLANA JABŁONNA Sp. Akc. Na wystawie w Muzeum Historycznym w Legionowie prezentowany jest jeden z takich właśnie izolatorów. Jego produkcję należy wiązać z uruchomieniem w 1928 r. prywatnej elektrowni Maurycego hr. Potockiego w Jabłonce. Odegrała ona poważną rolę w elektryfikacji Legionowa.

Na bazie Huty Szklanej „Jabłonna” powstały także inne spółki produkujące szkło. Ich historia jest nie mniej ciekawa, choć wciąż niewiele o nich wiadomo. Jedną z nich była Huta Szklana „Wisła” Mowszy Chaima Kagana, działająca w Legionowie w latach 1933–1938. Specjalizowała się w produkcji szkła okiennego, tak potrzebnego dla rozbudowanej się osady. Ostatnio jeden z mieszkańców kamienicy przy ul. Batorego odnalazł rachunek z tej właśnie huty podczas remontu. To unikato- wy ślad jej krótkiego funkcjonowania. W 1938 r. została ona przeniesiona do nowego zakładu w Sandomierzu.

Inną firmą, która powstała na bazie dawnej huty „Jabłonna” była spółka „Przemysł Szklany Jabłonna”. Funkcjonowała ona w latach 1939–1944, tj. podczas okupacji niemieckiej. W tym okresie huta produkowała butelki do wódki z przezroczystego szkła o różnej pojemności. Głównym ich odbiorcą było Zrzeszenie Producentów Spirytusu w Warszawie. Po ataku III Rzeszy na ZSRR zakład wytwarzał także armaturę szklaną dla niemieckich szpitali wojennych. 13 listopada 1941 r. właścicielami huty zostali Władysław Kunce, Wincenty Frankowski i jego syn Jerzy Frankowski. Huta tworzyła wówczas ważne zaplecze dla konspiracji. Wielu jej pracowników wstąpiło w szeregi Armii Krajowej, do legionowskich struktur I Rejonu „Marianowo” – „Brzozów”. Aktywnym żołnierzem AK był wspomniany syn właściciela Jerzy Frankowski ps. „Hermes”. Pracując w zakładzie jako buchalter, w listopadzie 1943 r. ukończył tajną Szkołę Podchorążych Rezerwy Piechoty w Legionowie.

Żołnierzem AK został kierownik huty Stanisław Kozłowski, przedwojenny chorąży z Centrum Wyszukowania Broni Pancernych w Modlinie. „Sambor”, bo taki nosił pseudonim, pełnił funkcję zastępcy dowódcy I batalionu AK w Legionowie. Kierowanie

hutą umiejętnie łączył z działalnością konspiracyjną. Był lubianym i szanowanym kierownikiem. Z okazji imienin pracownicy podarowali mu samolot odlany z wielokolorowego szkła. Ta niezwykła pamiątka nadal przechowywana jest w jego rodzinie.

Od dawnych mieszkańców wiemy także, że hutnicy wykonywali tzw. fuchy, a także przedmioty ze szkła na własny użytek. Były to np. bombki choinkowe i sople, wazon, zabawki dla dzieci. W jednym z domów przy ul. Kościuszki widziałem szklane koniki, które pieczołowicie przechowywała starsza już mieszkanka. Otrzymała je od taty jako mała dziewczynka.

W tym miejscu pragnę podziękować osobom, które już odpowiedziały na mój apel. Przed 1 listopada na kilku cmentarzach, m.in. na legionowskim, bródnowskim, powązkowskim, położyłem na grobach osób związanych z hutą kartki z prośbą do rodzin o kontakt. Efekt był nadzwyczajny. Odezwała się większość potomków, m.in. rodzina byłego właściciela huty Wincentego Frankowskiego. Udostępnili oni cenne zdjęcia i wspomnienia. Niewątpliwie wzbogacą one przyszłą monografię zakładu.

MUZEUM HISTORYCZNE W LEGIONOWIE

zakupi pamiątki związane z działalnością

Huty Szklanej „Jabłonna” 1897–1944

oraz **Huty Szklanej „Wisła” 1933–1939**

– butelki i inne wyroby, zdjęcia, dokumenty, akcje itp.

prosimy o kontakt:
jacek.szczepanski@muzeum.legionowo.pl
tel. 500 022 658

Osiedle Wieliszew

Przeprowadzona w latach 30. XX wieku parcelacja majątku ziemskiego Wieliszew przyczyniła się do rozwoju osad i osiedli, bo rozparcelowane grunty przeznaczono na cele mieszkaniowe oraz letniskowo-willowe.

Przykładem jest powstanie Osiedla Wieliszew (według nazwy z księgi hipotecznej), położonego w bliskiej odległości od stolicy z dobrym dojazdem: kolejowym i drogowym, a nade wszystko w urokliwym otoczeniu przyrodniczym.

Krzysztof Klimaszewski

26 listopada 1932 r. właściciel majątku Wieliszew Szymon vel Simon vel Simcha Pfeffer zamieszkały w Warszawie ul. Hoża 62 wydzielił z majątku Wieliszew powierzchnię 130 ha 5.222 m² i przeniósł z księgi hipotecznej „Dobra Klucz Wieliszew” do „Osiedle Wieliszew”. Obszar ten znajdował się na północ od Kolonii Kwietniówka i na południe od byłego wyrobiska torfowego, na którym utworzyło się jezioro (nazwane dzisiaj Jezioro Kwietniówka). Nazywanie obecnie „Kwietniówka” obrębów geodezyjnego byłego Osiedla Wieliszew nijak się ma do aspektu historycznego, ponieważ Kolonia Kwietniówka została wydzielona z majątku Michałów przez jego ówczesnego właściciela Mieczysława s. Bolesława Przyłęckiego, na podstawie zgłoszenia z 21 sierpnia 1909 r. i miała powierzchnię 33 dziesięciny 2331 sążni kwadratowych (ok. 37 ha). Niestety brak jest map jednoznacznie wskazujących w tym obszarze granic pomiędzy majątkami Michałów a Wieliszew, będącą jednocześnie granicą Kolonii Kwietniówka i Osiedla Wieliszew.

Obszar Osiedla Wieliszew było to ponad 400 parceli o powierzchni jednej parceli około 2.500 m² (w przeważającej większości 2.380 m²), ale były też i większe np. parcela nr 312 o powierzchni 9.507 m², czy nr 342 mająca 11.667 m² - nabyta 11.05.1934 r. przez inż. Stanisława vel Salomona Szereszewskiego zam. Warszawa, ul. Poznańska 3. Najmniejszą była parcel nr 357 mająca zaledwie 600 m², którą nabył 30.07.1936 r. Jontek Kosower ze wsi Wieliszew. Sprzedaż parceli prowadził Pfeffer do września 1939 r., ale nie wszystkie parcele zdążyły znaleźć swoich nabywców.

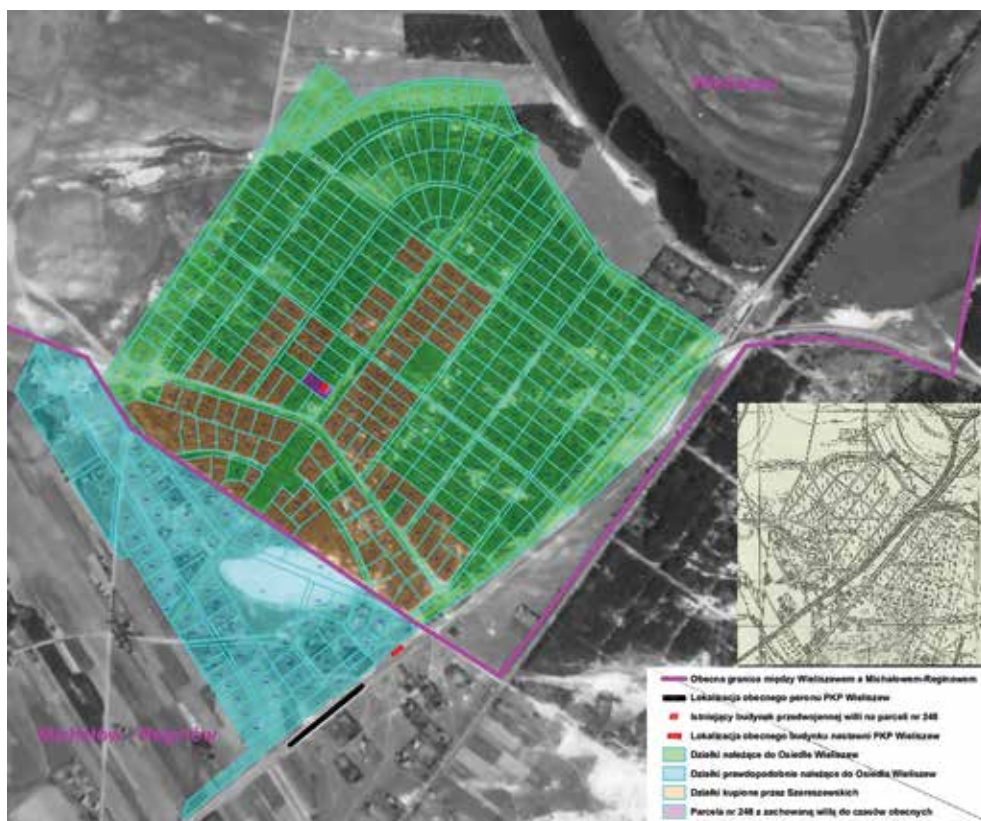
Opis powstającego osiedla został przedstawiony w warszawskiej prasie *Nowiny Codzienne* nr 327 z 9 listopada 1933 r. w artykule pt. „Właściciel posiadłości w Wieliszewie w obronie nowopowstającego letniska”:

Nowopowstające letnisko podwarszawskie w Wieliszewie zaczyna się rozbudowywać od roku 1931 na terenach „Klucz Wieliszew”, pośród lasu sosnowego, przylegającego do stacji kolei normalnotorowej. Parcelacja terenów pod zabudowę jest dokonana wzorowo, ulice szerokie, 30 – metrowe, działki duże, półmorgowe z wytyczonymi granicami pod zabudowę. Domy, budowane w stylu nowoczesnym są skanalizowane i posiadają centralne ogrzewanie. Niebawem z pobliskiej elektrowni w Jabłonie zostanie doprowadzona energia elektryczna do oświetlenia domów i ulic.

Dzięki okalającym go lasom Wieliszewa posiada klimat nadzwyczaj łagodny, ma również i tę wielką zaletę, że w centrum osiedla znajdu-

ją się trzy piękne stawy, posiadające piaszczystą plażę, połączone z płynącą w pobliżu Narwią. Daje to możliwość korzystania z kąpeli, wioślowania i rybołówstwa. Okolice Wieliszewa są bardzo malownicze.

17 grudnia 1932 r. Pfeffer z parceli Osiedla Wieliszew sprzedał 90 parceli o powierzchni 237.147 m² spadkobiercom byłego współwłaściciela majątku Wieliszew Maurycego Szereszewskiego w proporcjach wynikających z posiadanych przez nich części majątku za cenę 23.437,5 USD, która została potrącona z należnej im pozostałej do zapłaty kwoty 45.937,5 USD za sprzedaż ich części majątku na mocy aktu z 22 maja 1929 r.

Próba ustalenia granic Osiedla Wieliszew i dopasowania do powierzchni 130 ha 5.222 m² na mapie lotniczej z 1944 r., z zaznaczeniem willi do dzisiaj istniejącej z pokazaniem na mapie WIG 1:25 000 z 1935 r. Letniska Wieliszew: Osiedla Wieliszew i Osiedla Kolejarzy, położonych po obydwu stronach linii kolejowej i drogi Jabłonna – Zegrze (wyk. P. Chłopicki)

Ważniejsze źródła:

1. *Nowiny Codzienne* nr 327 z 9 listopada 1933 r.,
2. APW Oddział w Grodzisku Mazowieckim, zespół 1619 - Hipoteka w Legionowie, sygn. 626, Księga hipoteczna "Osiedle Wieliszew", sygn. 505 Księga hipoteczna "Kolonia Kwietniówka tom I".

Potoccy u fotografa

Najstarsza zachowana fotografia mieszkańców Jabłonny została wykonana ok. 1856 r. w zakładzie fotograficznym Karol Beyera w Warszawie.

Rafał Degiel

W 1839 r. w Paryżu ujawniono światu technikę wykonywania fotografii, a już dwa lata później pierwszy fotograf dotarł do Jabłonny. Był to Moritz Scholt należący do najwcześniejszych działających w Warszawie dagerotypistów. W 1841 r. planował on wydanie drugiego tomu „Widoków Warszawy i jej okolic”, w którym miała znaleźć się rycina z Jabłonny wykonana na podstawie dagerotypu. Niestety, publikacja ta nie ukazała się, a powstałe wówczas dagerotypy zaginęły.

W maju 1854 r. ojciec polskiej fotografii Karol Beyer odbył podróż Wisłą z Warszawy do Płocka. Podczas wyprawy wykonywał zdjęcia najpiękniejszych miejsc. Wśród nich znalazła się „rozkoszna Jabłonna”. Z wyprawy tej zachowały się jedynie dwa widoki Czerwińska i Płocka, które są przechowywane w Muzeum Narodowym w Warszawie. Są to najstarsze odbitki fotograficzne z negaty-

wów papierowych wykonanych przez warszawskiego fotografa. Prawdopodobnie tę samą technikę Beyer zastosował w Jabłonnie.

W marcu 1856 r. córki Maurycego Potockiego – Maria i Natalia uczestniczyły w sesji fotograficznej w Zakładzie Fotograficznym Karola Beyera w Warszawie. Miała ona na celu rekonstrukcję „żywych obrazów” o tematyce religijnej, które 8 marca 1856 r. zaprezentowano na imprezie charytatywnej w pałacu Potockich przy Krakowskim Przedmieściu. Z sesji tej zachowała się jedna fotografia, ale nie ma na niej dziewczynek.

Inna wizyta Potockich u Beyera miała miejsce również ok. 1856 r. Z tej sesji fotograficznej zachowała się także jedna fotografia. Ukazuje ona trójkę małych mieszkańców pałacu w Jabłonnie – rodzeństwo Marię, Natalię i Augusta Potockich. Dzieci nie wydają się zachwycone wizytą w atelier. Natalia robi

Maria, Natalia i August Potoccy, ok. 1856 r. Fot. Zakład Fotograficzny Karola Beyera w Warszawie (Biblioteka Narodowa)

wrażenie zdenerwowanej. Mocno zaciska dłonie na falbankach spódnicy i wydaje się mieć lzy w oczach. Maria jest nie naturalnie wyprostowana i chyba ma zamknięte oczy. August podczas pozowania musiał bardzo się kręcić bo jego twarz jest lekko zamazana. Odbitkę

wykonano na papierze albuminowym i naklejono na usztywniający kartonik. Jest ona przechowywana w zbiorach Biblioteki Narodowej i można ją uznać za najstarszą zachowaną fotografię mieszkańców Jabłonny.

Być może emocje związane z wizytą u Bey-

era były tak silne, że rodzeństwo już nie powróciło do jego zakładu. Następna znana sesja fotograficzna z udziałem Natalii i Marii miała miejsce dziesięć lat później ok. 1867 r. w zakładzie Maksymiliana Fajansa.

Ważniejsze źródła:

1. W. Mossakowska, *Początki fotografii w Warszawie (1839-1863)*, t. 1-2, Warszawa 1994,
2. D. Jackiewicz, *Fotografowie Warszawy. Karol Beyer 1818-1877*, Warszawa 2012,
3. R. Degiel, *Zaginione fotografie Legionowa*, referat na wernisażu wystawy „Wstecz. Legionowo na dawnej fotografii”, Muzeum Historyczne w Legionowie 25.05.2024 r.

Historia gminy Nieporęt w nazwach ulic

Malowniczo położona gmina Nieporęt jest miejscem o bogatej historii, której ślady można napotkać nie tylko oglądając pomniki czy nieliczne, ocalałe zabytki, ale też odnaleźć w nazwach wielu lokalnych ulic.

Te z pozoru zwyczajne elementy infrastruktury są często nośnikami pamięci o dawnych czasach, wybitnych postaciach i wydarzeniach, które ukształtowały lokalną tożsamość. Warto przyjrzeć się kilku z nich, by zrozumieć jak przeszłość splata się z teraźniejszością.

Konrad Szostek

Nazwy miejscowe

Dużą grupę ulic związanych z historią okolicy stanowią te nawiązujące do dawnych nazw lokalnych lub wsi czy przysiółków. Warto wśród nich wymienić: Małolecką (Nieporęt, Aleksandrów, Izabelin, Stanisławów Pierwszy), Nowolipie (Nieporęt), Dąbkowizna (Białobrzegi), Pilawę (Nieporęt, Białobrzegi), Kresową (Nieporęt), Rybaki (Zegrze Południowe) czy Zamostki Wólczyńskie (Wólka Radzymińska). Pomysłodawcom nadania nazwy „Kolonja” ulicy w Aleksandrowie przyświecała zaś chęć zwrócenia uwagi na przeszłość tej miejscowości, założonej jako kolonii w latach 20. XIX wieku.

Pamięci Bohaterów

Niektóre nazwy ulic w gminie odnoszą się do kluczowych momentów w historii Polski, takich jak wojny czy powstania narodowe. Przykładem może być tu grupa ulic związana z Bitwą Warszawską 1920 roku: kpt. Stefana Pogonowskiego (Nieporęt, Wólka Radzymińska), kpt. Benedykta Pęczkowskiego (Nieporęt) oraz Strzelców Kaniowskich (Wólka Radzymińska). Ulica Lotników w Wólce Radzymińskiej upamiętnia zaś założyciela polskiego bombowca „Łoś”, zestrzelonego przez Niemców 7 września 1939 r. na polach tej miejscowości. Jedną z ulic Zegrza Południowego upamiętnia też księcia Konstantego Radziwiłła – żołnierza AK w III Batalionie Nieporęt, zamordowanego przez Niemców w 1944 roku. Wśród pozostałych miejsc warto też wymienić nieporęckie ulice: Zwycięstwa, Powstańców oraz pl. Wolności.

Są one wyrazem uznania dla bohaterów, którzy walcząc o wolność oddali życie za ojczyznę. Pełnią też ważną funkcję edukacyjną, przypominając mieszkańcom o ofiarności i poświęceniu poprzednich pokoleń.

Królewska przeszłość

Choć w kontekście historii naszej gminy obecność królów z dynastii Wazów w Nieporęciu była jedynie epizodem, to na

Nadanie imienia rondo Legionów Polskich w Białobrzegach, czerwiec 2017 r. (fot. UG Nieporęt)

trwale zakorzeniła się w świadomości jej mieszkańców. Pozostała też w nazwach kilku ulic: najdłuższej – Jana Kazimierza (Nieporęt, Stanisławów Pierwszy, Kąty Węgierskie, Rembelszczyzna) oraz Królewskiej (Aleksandrów), Dworcowej (od dworu królewskiego) i Wazów w Nieporęciu.

Gminne ronda

Osobną kategorię stanowią patroni gminnych rond. Pierwszymi tego typu obiektami, którym nadano imię, były rondo im. rotm. Witolda Pileckiego w Rembelszczyźnie oraz rondo im. Jana Pawła II w Nieporęciu (2011 r.). Następnie w 2014 roku imię kard. Stefana Wyszyńskiego otrzymało rondo w Józefowie. Dla uczczenia 100. rocznicy odmowy złożenia przysięgi zaborcom przez legionistów marsz. Piłsudskiego, w 2017 roku imię Legionów Polskich nadano skrzyżowaniu ulic Wojska Polskiego

i Wczasowej w Białobrzegach. W 2024 roku oddano do użytku rondo u zbiegu ulic Strużańskiej, Przyszłość i Słonecznej w Stanisławowie Pierwszym. Jego patronem został Jerzy Boski – bohater boju o Wólkę Radzymińską 1920 roku.

Znaczenie nazw ulic

Nazwy ulic to coś więcej niż tylko oznaczenia na mapie. Mogą być nośnikami pamięci historycznej i kulturowej, które przypominają o przeszłości i kształtują lokalną tożsamość. Każda z nazw niesie ze sobą historię, wartości i tradycje. Poruszając się tymi ulicami można zagłębić się w opowieści, które kryją się za nazwami. To dowód na to, że przeszłość jest wciąż obecna w naszej codzienności. Warto o tym pamiętać w kontekście nienazwanych jeszcze ulic, by przyszłe nazwy również były związane z miejscowością lub gminą.

Deportacja serockich Żydów

We wtorek 5 grudnia 1939 r. Niemcy wypędzili z Serocka całą ludność żydowską. Około 2,5 tys. ludzi w długiej kolumnie i pod strażą opuściło na zawsze swoje rodzinne miasto. To był początek końca serockich Żydów – czekała ich tułaczka, a potem śmierć w obozach zagłady...

Dwoje młodych Żydów z Serocka: Debra Sokol, która ocalała Zagładę i wyemigrowała do Kanady, oraz jej kuzyn Bezalel Drezner, który zginął w Zagładzie (fot. ze zbiorów H. Albert)

Mirostław Pakuła

Żydzi mieszkali w Serocku i okolicach od XVIII w. Ich liczba rosła i w latach 20. XIX w. zdecydowali się na utworzenie własnego kahału (gminy żydowskiej) – odłączenie się od kahału nasielskiego.

Seroccy Żydzi zajmowali się głównie drobnym handlem i rzemiosłem. Ich skupiskiem był kwartał ograniczony dzisiejszymi ulicami Kościuszki, Pułtuską, 11 Listopada, Rynek. Społeczność na ogół zgodnie współżyła z mieszkańcami narodowości polskiej, lecz sytuacja zmieniła się w II połowie lat 30. XX w., gdy rozpoczęły bojkoty sklepów żydowskich i napady. Najgorsze jednak nadchodziło...

Już 5 września 1939 r., w czasie bombardowania Serocka, w piwnicy w pobliżu domu Jakuba Rozenberga położonym przy skrzyżowaniu dzisiejszych ulic Pułtuskiej i Kościuszki, zginęło kilkudziesięciu Żydów. Ofiary pochowano 7 września na cmentarzu żydowskim.

Niemcy zajęli Serock w nocy z 9 na 10 września 1939 r. Nazajutrz rozpoczęły się represje, głównie wobec Żydów. W synagodze znajdującej się przy dzisiejszej ulicy 11 Listopada uwięziono około trzystu mężczyzn narodowości żydowskiej, szykanowano ich, bito, odmawiano dostępu do wody i toalety. 15 września uwięzionych popędzono przez Pułtusk do Ciechanowa. Stamtąd trafili do Riesenburga (dziś Prabuty) w Prusach Wschodnich. 30 września zostali uwolnieni, jednak większość nie wróciła do Serocka, lecz udała się do zajętego przez Rosjan Białegostoku.

W październiku 1939 r. Niemcy dokonali administracyjnego podziału zajętych ziem polskich. Nasilały się mordy, gwałty i rabunki na Żydach, a od późnej jesieni 1939 r. prowadzono masowe akcje deportacyjne.

5 grudnia 1939 r. rozpoczęto „oczyszczanie” Serocka. Ludność żydowską wypędzono z domów i zebrano na Rynku. Wszystko odbyło się w atmosferze krzyków, bicia i innych szykan. Nie oszczędzono kobiet, starców i dzieci. Dwa i pół tysiąca ludzi ustawiono w długiej kolumnie i pod strażą popędzono do Nasielska. Wiele osób

zmarło po drodze z wycieńczenia lub zostało zastrzelonych przez Niemców.

Po dotarciu do Nasielska serocczan zamknięto w tamtejszej synagodze, a 7 grudnia załadowano do wagonów towarowych i wwieziono. Pociąg pojechał do Prus Wschodnich, ale stamtąd wrócił do Warszawy, a następnie został skierowany do Białej Podlaskiej. Tam właśnie, tych którzy przeżyli kilkudniową podróż w nieludzkich warunkach, wypuszczono. Seroccy Żydzi szukali schronienia w podlaskich miasteczkach – wspomnianej Białej Podlaskiej oraz w Międzyrzeczu, Łomazach oraz Łukowie.

W 1941 r. w wymienionych miastach Niemcy zorganizowali getta w których zamknęli ludność żydowską. W latach 1942-1943 prowadzili likwidację tamtejszych gett i wywozili Żydów do obozów zagłady, głównie do Treblinki. To właśnie tam zginęła większość serockich Żydów. Nieliczni ocaleni nie powrócili po wojnie do Serocka – część osiedliła się na tzw. Ziemiach Zachodnich, a większość wyemigrowała do Izraela, Stanów Zjednoczonych, Kanady i krajów Ameryki Południowej.

Ważniejsze źródła:

1. M. Gelbart (red.), *The memorial book of Serock*, New York 2014,
2. S. Gutkowski (red.), *Księga o Serocku. Niezatarcie historie*, Pułtusk, Serock 2016,
3. J. E. Szczepański, *Ludność żydowska w Legionowie i jej Zagłada*, Legionowo 2017.

Postacie:

Klemens Gerner (1892-1952) – urodzony w Serocku, lekarz, dyrektor warszawskich szpitali.

Był synem Apolonii i Karola Gernerów. Studiował medycynę na uniwersytecie w Kazaniu, gdzie w 1914 r. uzyskał tytuł lekarza. W czasie I wojny światowej w armii rosyjskiej, a potem II Korpusie Polskim na Wschodzie. W bitwie pod Kaniowem pojmany i więziony przez Niemców do listopada 1918 r.

Po uwolnieniu rozpoczął pracę w Szpitalu Przemienienia Pańskiego w Warszawie, równocześnie pobierał naukę na Uniwersytecie Warszawskim, gdzie w 1919 r. otrzymał dyplom doktora medycyny. Otrzymał stypendium naukowe wyjechał do Paryża. Po powrocie do kraju został powołany do służby w Wojsku Polskim, gdzie przez trzy lata pełnił funkcję komendanta szpitala zakaźnego. W 1922 r. przeszedł do rezerwy i ponownie pracował w Szpitalu Przemienienia Pańskiego, ale równolegle rozpoczął pracę w Zakładzie Anatomii Patologicznej Uniwersytetu Warszawskiego. Dwa lata

później otrzymał stanowisko starszego asystenta w Klinice Chorób Wewnętrznych Uniwersytetu Warszawskiego i pracował tam do 1934 r., kiedy objął stanowisko dyrektora Szpitala św. Stanisława w Warszawie.

We wrześniu 1939 r. został skierowany do szpitala wojskowego w Zamościu, gdzie po kapitulacji dostał się do niemieckiej niewoli. Po miesiącu został uwolniony i powrócił do Warszawy, gdzie władze okupacyjne powierzyły mu stanowisko dyrektora szpitala zakaźnego przy ulicy Chocimskiej. Podczas powstania warszawskiego był lekarzem naczelnym Obwodu Mokotów w stopniu podpułkownika, używał pseudonimu „Bakcyl”.

Po zakończeniu II wojny światowej pozostał na stanowisku dyrektora szpitala zakaźnego i sprawował tę funkcję aż do śmierci.

Zmarł 3 listopada 1952 r. i został pochowany na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie (kwatery 297-6-9/10).

Mirosław Pakuła

Postacie:

Ksiądz prałat Feliks Nowak (1913 – 1975) - proboszcz parafii Wieliszew w latach 1957-1975, budowniczy wieliszewskiej świątyni.

Urodził się 1 listopada 1913 r. w Szydłowcu k. Radomia. Po ukończeniu 7-klasowej szkoły powszechnej w miasteczku rodzinnym zdał egzamin do IV klasy gimnazjalnej w Państwowym Gimnazjum im. św. Stanisława Kostki w Końskich, gdzie uzyskał świadectwo dojrzałości. Następnie wraz z trzema kolegami próbował dostać się do Seminarium Duchownego w Sandomierzu, ale nie dostał się wobec braku wolnych miejsc. Udał się następnie do Wyższego Seminarium Duchownego w Warszawie, gdzie został już przyjęty i które ukończył, otrzymując 26 kwietnia 1941 r. święcenia kapłańskie z rąk arcybiskupa Stanisława Galla. Pierwszą placówką kościelną do jakiej został skierowany była parafia w Mogielnicy.

Następnie ksiądz Nowak był przenoszony z parafii do parafii. 16 czerwca 1945 r. z polecenia kurii warszawskiej objął stanowisko wikariusza – prefekta w parafii Dąbrówka k. Radzimina. Tutaj zajął się odbudową zniszczonego po działaniach wojennych budynku kościoła.

4 października 1946 r. został przeniesiony do Kobyłki, gdzie również jako wikariusz – prefekt pomógł wydatnie przy remoncie kościoła w szczególności odbudowie jego wieży. 25 sier-

pnia 1947 r. kuria przeniosła księdza Nowaka na Targówek do parafii Chrystusa Króla.

Na początku 1952 roku ks. Nowak został aresztowany przez służby UB. Znalazł się w grupie około 70 osób zatrzymanych od 26 stycznia do 27 kwietnia 1952 r. w większości nie mających nic wspólnego z działalnością podziemnej organizacji ZHP „Orleńca”.

1 sierpnia 1952 r. został mianowany administratorem nowoutworzonej parafii w Starogardzie, gdzie zbudował niedużą, drewnianą kaplicę, murowane prezbiterium i zakrystię oraz murowaną plebanię z centralnym ogrzewaniem i murowane obory. 15 czerwca 1957 r. objął parafię Wieliszew aby znów od fundamentów dźwignąć nowy kościół. Ksiądz Nowak dokończył dzieła budowy i konsekracji nowego kościoła dokonał prymas Polski, kardynał Stefan Wyszyński 12 sierpnia 1962 r.

Na początku kwietnia 1975 roku proboszcz Feliks Nowak miał zawał. Trafił do Szpitala Sióstr Elżbietanek w Warszawie przy ulicy Goszczyńskiej 1. Niestety w szpitalu dokończył swojego życia i zmarł 18 kwietnia 1975 r. Przyczyną zgonu był przebyty wcześniej zawał, a następnie jego ponowne wystąpienie już w czasie trwającej rekonwalescencji. Został pochowany na cmentarzu parafialnym w Wieliszewie.

Krzysztof Klimaszewski

Podsumowanie 5 lat „Naszej Historii”

Wszystkie numery „Naszej Historii” znajdziecie państwo tutaj: <https://gazetapowiatowa.pl/poradniki/nasza-historia/>

Szanowni Czytelnicy,

Oddaliśmy w Wasze ręce ostatni numer „Naszej Historii”. Po pięciu latach zdecydowaliśmy zakończyć wydawanie pisma. To była zgodna decyzja nas wszystkich – autorów tekstów i wydawcy.

5 lat z „Naszą Historią” było dla nas wielką przygodą. Ogromną radość sprawiały nam kwerendy w archiwach, muzeach i innych instytucjach – w poszukiwaniu materiałów do artykułów. Wielką przyjemność

dawało nam odkrywanie sekretów naszej lokalnej historii i informowanie Państwa o wynikach badań. Cieszyły nas też ciepłe słowa o naszym piśmie. Mamy nadzieję, że nasza praca przyczyniła się do poznania dziejów miejscowości w których Państwo mieszkacie.

W latach 2020-2024 ukazało się 50 numerów „Naszej Historii” z 362 artykułami i biogramami. W każdym numerze było też zamieszczone kalendarium. Materiały przygotowywało 10 regionalistów: Bartłomiej Błachnio, Rafał Degiel, Sławomir Jakubczak,

Krzysztof Klimaszewski, Jarosław Marczak, Wawrzyniec Orliński, Mirosław Pakuła, Konrad Szostek, Jacek Emil Szczepański i Dariusz Wróbel. Serdecznie dziękuję im za współpracę. Dziękuję też „Gazecie Powiatowej” i Krzysztofowi Grodkowi za pomysł periodyku i jego wydawanie.

My, regionaliści z terenu powiatu legionowskiego, nie kończymy naszych badań. Obiecujemy dalej pracować, obiecujemy publikować.

Redaktor Naczelny Mirosław Pakuła

Wykaz artykułów

Bartłomiej Błachnio – 6 artykułów 2023

Burmistrzowie Serocka w latach 1945-1950 i ich zastępcy, kwiecień 2023, nr 4 (24), s. 2-3.

Ponowna utrata praw miejskich przez Serock?, wrzesień 2023, nr 7 (27), s. 10-11.

2024

Dzieje kościoła farnego w Serocku w opisie ks. Franciszka Kuligowskiego z 1945 r., styczeń 2024, nr 1 (41), s. 10-11.

Działalność antykomunistyczna mieszkańców Serocka i okolic, marzec 2024, nr 3 (43), s. 8-9.

Serock – satyrycznie i humorystycznie, maj 2024, nr 5 (45), s. 10-11.

Michał Budzyński (1905-1957), maj 2024, nr 5 (45), s. 11.

Rafał Degiel – 77 artykułów 2020

Michał Jerzy Poniatowski (1736-1794), styczeń 2020, nr 1, s. 2.

Konie wyścigowe z Jabłonną, styczeń 2020, nr 1, s. 2-3.

Tadeusz Wardencki (1892-1968), luty 2020, nr 2, s. 8.

Józef Poniatowski (1763-1813), marzec 2020, nr 3, s. 8.

Przystań parowców w Jabłonnie, marzec 2020, nr 3, s. 8-9.

Mieczysław Henryk Smerek „Czciwor” (1901-1966), kwiecień 2020, nr 4, s. 2.

Virtuti dla żołnierzy Batalionu Jabłonna, kwiecień 2020, nr 4, s. 8-9.

Estończycy w Jabłonnie, maj 2020, nr 5, s. 10-11.

Stanisław Szelowski (1895-1957), maj 2020, nr 6, s. 5.

Muzeum w Jabłonnie, czerwiec 2020, nr 6, s. 10-11.

Legionowo w bitwie warszawskiej 1920 r., wrzesień 2020, nr 7, s. 6-7.

Chotomów i Jabłonna 1920 – zaplecze frontu, wrzesień 2020, nr 7, s. 8-9.

Oktawiusz Bogdan Dymowicz (1905-1970), wrzesień 2020, nr 7, s. 11.

Trudne początki kolejki jabłonowskiej,

październik 2020, nr 8, s. 2-3.

Władysław Kucharski (1879-1973), październik 2020, nr 8, s. 2.

Maurycy Potocki i Jabłonna w powstaniu listopadowym, listopad 2020, nr 9, s. 6-7.

Włosi w Jabłonnie, grudzień 2020, nr 10, s. 8-9.

2021

Bieżeńcy w Jabłonnie, styczeń 2021, nr 1 (11), s. 10-11.

Zbrodnia palmirska na mieszkańcach Jabłonną, luty 2021, nr 2 (12), s. 8-9.

Stanisław Sylwester Gierczyński (1875-1940), luty 2021, nr 2 (12), s. 11.

Prof. Bolesław Szymkiewicz „Znicz” (1907-1984), marzec 2021, nr 3 (13), s. 2.

Potoccy i kościół w Chotomowie, marzec 2021, nr 3 (13), s. 6-7.

Inż. Jan Gurtzman (1906-1942?), kwiecień 2021 nr 4 (14), s. 6.

Niemý film z Jabłonną, kwiecień 2021, nr 4 (14), s. 8-9.

Początki starań o kościół w Jabłonnie, maj 2021, nr 5 (15), s. 8-9.

Archiwum z Jabłonną, czerwiec 2021, nr 6 (16), s. 6-7.

Józef Andrzej Szczepański „Ziutek” (1922-1944), czerwiec 2021, nr 6 (16), s. 7.

21. Pułk Piechoty w Jabłonnie, 10 września 1939 r., wrzesień 2021, nr 7 (17), s. 4-5

Ks. Anatol Sałaga (1895-1965), wrzesień 2021, nr 7 (17), s. 6-7.

Powstanie Warszawskie w Legionowie, wrzesień 2021, nr 7 (17), s. 6-7.

Życie w pałacu w Jabłonnie w czasach księcia Józefa, cz. 1, październik 2021, nr 8 (18), s. 10-11.

Życie w pałacu w Jabłonnie w czasach księcia Józefa, cz. 2, listopad 2021, nr 9 (19), s. 10-11.

Do Jabłonną na narty!, grudzień 2021, nr 10 (20), s. 2-3.

Maurycy hr. Potocki (1812-1879), grudzień 2021, nr 10 (20), s. 3.

2022

Pechowe losy balonów „Jabłonna” i „Jabłonna II”, styczeń 2022, nr 1 (21), s. 10-11.

Anna z Tyszkiewiczów Potocka-Wąsowiczowa (1779-1867), styczeń 2022, nr 1 (21), s. 11.

Ks. Wacław Szelenbaum (1907-1944), luty 2022, nr 2 (22), s. 11.

Początki Fundacji Piusa XI w Chotomowie, luty 2022, nr 2 (22), s. 4-5.

Najstarsze miejscowości gminy Jabłonna, marzec 2022, nr 3 (23), s. 4-5.

Oddział Dywersji Bojowej II Batalionu Jabłonna, cz. 1, kwiecień 2022, nr 4 (24), s. 4-5.

Oddział Dywersji Bojowej II Batalionu Jabłonna, cz. 2, maj 2022, nr 5 (25), s. 10-11.

Henryk Starczewski (1894-1940), czerwiec 2022, nr 6 (26), s. 8.

Oddział Dywersji Bojowej II Batalionu Jabłonna, cz. 3, czerwiec 2022, nr 6 (26), s. 8-9.

Pierwszy samolot w Jabłonnie, wrzesień 2022, nr 7 (27), s. 6-7.

Johann Peter Ernst von Scheffler (1739-ok. 1810), październik 2022, nr 8 (28), s. 3.

Tama w Jabłonnie, październik 2022, nr 8 (28), s. 2-3.

Marysia i Napoleon w Jabłonnie, listopad 2022, nr 9 (29), s. 2-3.

Maria Teresa Tyszkiewiczowa z Poniatowskich (1760-1834), grudzień 2022, nr 10 (30), s. 3.

Odbudowa zespołu pałacowego w Jabłonnie, grudzień 2022, nr 10 (30), s. 2-3.

2023

Bartnicy z Jabłonną, styczeń 2023, nr 1 (31), s. 4-5.

Karol Ferdynand Waza (1613-1655), styczeń 2023, nr 1 (31), s. 5.

Mały Tomek z Jabłonną, luty 2023, nr 2 (32), s. 2-3.

Atak na areszt w Jabłonnie, cz. 1, marzec 2023, nr 3 (33), s. 10-11.

Leon Potocki herbu Złota Półwa (1799-1864), marzec 2023, nr 3 (33), s. 11.

Atak na areszt w Jabłonnie, cz. 2, kwiecień 2023, nr 4 (34), s. 6-7.

Na wycieczkę do Rajszewa!, maj 2023, nr 5 (35), s. 8-9.

Plan budowy stopnia wodnego Jabłonna, czerwiec 2023, nr 6 (36), s. 10-11.

Zagłoba i Wołodyjowski w Jabłonnie, czyli kampania wyborcza 1648 r., wrzesień 2023, nr 7 (37), s. 4-5.

Inż. Tadeusz Apolinary Wenda (1863-1948), wrzesień 2023, nr 7 (37), s. 5.

Pionierskie szczepienia ospy w Jabłonnie, październik 2023, nr 8 (38), s. 4-5.

Janina Herget z Jurewiczów (1904-1992), październik 2023, nr 8 (38), s. 5.

Rajdowiec z Jabłonną, listopad 2023, nr 9 (39), s. 8-9.

Wigilijne polowania w Jabłonnie, listopad 2023, nr 10 (40), s. 10-11.

2024

„Polska Niepodległa” w Jabłonnie, cz. 1, styczeń 2024, nr 1 (41), s. 2-3.

August Adam hr. Potocki (1847-1905), styczeń 2024, nr 1 (41), s. 3.

„Polska Niepodległa” w Jabłonnie, cz. 2, luty 2024, nr 2 (42), s. 6-7.

Góra lodowa pod Rajszewem!, marzec 2024, nr 3 (43), s. 2-3.

Eugenia hr. Potocka (1870-1925), marzec 2024, nr 3 (43), s. 3.

Winnica w Jabłonnie, kwiecień 2024, nr 4 (44), s. 6-7.

Wykolejenie Bauzugu w Chotomowie, maj 2024, nr 5 (45), s. 4-5.

Pacyfikacja Chotomowa i okolic, czerwiec 2024, nr 6 (46), s. 2-3.

Gerard Ciołek (1909-1966), czerwiec 2024, nr 6 (46), s. 3.

Baty wiślane Poniatowskich w Jabłonnie, wrzesień 2024, nr 7 (47), s. 6-7.

Groby właścicieli Jabłonną, cz. 1: Poniatowscy, październik 2024, nr 8 (48), s. 10-11.

Stanisław Łubieński h. Pomian (1573-1640), październik 2024, nr 8 (48), s. 11.

Groby właścicieli Jabłonną, cz. 2: Potoccy, listopad 2024, nr 9 (49), s. 2-3

Potoccy u fotografa, grudzień 2024, nr 10 (50), s. 4

Sławomir Jakubczak – 11 artykułów 2020

Księżna i trzech rycerze – z dziejów średnio-wiecznego Zegrza, marzec 2020, nr 3, s. 10-11.

Król Ludwik XVIII na śniadaniu w Nieporęcie, maj 2020, nr 5, s. 4-5.

Pan Prezydent zwiedza kraj, Zegrze i Serock - maj 1930 r., maj 2020, nr 5, s. 8-9.

Rok 1919 w Zegrzu, październik 2020, nr 8, s. 10-11.
Płk Maurice Happe (1882-1930), październik 2020, nr 8, s. 11.

Restauracja serockiego kościoła w przededniu Wielkiej Wojny, grudzień 2020, nr 10, s. 2-3.

Kazimierz Skórewicz (1866-1950), grudzień 2020, nr 10, s. 2.

2021

Niemiecka zbrodnia w Serocku 28 lutego 1941 r., luty 2021, nr 2 (12), s. 4-5.

Powstanie Ochotniczej Straży Ogniowej w Serocku w 1901 r., czerwiec 2021, nr 6 (16), s. 2-3.

Dr Antoni Kędziński (1866-1926), czerwiec 2021, nr 6 (16), s. 3.

Piaskarze i żwirnicy w Serocku, wrzesień 2021, nr 7 (17), s. 10-11.

Krzysztof Klimaszewski – 73 artykuły 2020

„Żona Meżowi”, styczeń 2020, nr 1, s. 10-11.

Prof. Stefan Liwski (1921-2019), styczeń 2020, nr 1, s. 11.

Michał Jerzy Poniatowski właścicielem dóbr klucza Wieliszew, luty 2020, nr 2, s. 4-5.

Pozwolenie lokacji miasta dla Wieliszewa, marzec 2020, nr 3, s. 2-3.

Ppłk dypl. Władysław Kazimierz Klemens Bienkowski (1894-1940), marzec 2020, nr 3, s. 3.

Książę Stanisław Poniatowski - fundator pałacu w Górze, kwiecień 2020, nr 4, s. 6-7.

Majątek Wieliszew zajęty przez Liegenschaft, maj 2020, nr 5, s. 2-3.

Kazimierz Burza (1927-1944), maj 2020, nr 5, s. 2.

Najstarsze źródła pisane z nazwami miejscowości gminy Wieliszew, czerwiec 2020, nr 6, s. 6-7.

Bitwa Warszawska 1920 r. na terenie gminy Wieliszew, wrzesień 2020, nr 7, s. 2-3.

Franciszek Józef Sikorski (1889-1940), wrzesień 2020, nr 7, s. 2.

Desant spadochronowy w Wieliszewie, październik 2020, nr 8, s. 8-9.

Pobył wojsk polskich w lutym 1831 r. w rejonie Wieliszewa, listopad 2020, nr 9, s. 2-3.

Gen. bryg. Ludwik Kiciński (1791-1831), listopad 2020, nr 9, s. 2.

Wojska Napoleona w rejonie Wieliszewa i Góry w grudniu 1806 roku, grudzień 2020, nr 10, s. 6-7.

2021

Gorzelnie w Wieliszewie i Górze w walce z kryzysem gospodarczym w I połowie XIX w., styczeń 2021, nr 1(11), s. 6-7.

Franciszek Buczny (1877-1944), styczeń 2021, nr 1(11), s. 7.

Wyrok na mieszkańcu Wieliszewa Wincentym Czubaju, luty 2021, nr 2(12), s. 6-7.

Władysław Żemralski (1845-1937), luty 2021, nr 2(12), s. 6.

Czary w Wieliszewie, marzec 2021, nr 3(13), s. 8-9.

Prof. Marjan Fryderyk Żorawski (1848-1932), marzec 2021, nr 3(13), s. 9.

Powojenne losy majątku folwarku w Wieliszewie, kwiecień 2021, nr 4(14), s. 10-11.

Mniejszość żydowska w Wieliszewie, maj 2021, nr 5(15), s. 2-3.

Czesław Grombczewski ps. „Jurand” (1911-1944), maj 2021, nr 5(15), s. 3.

100 lat działalności Ochotniczej Straży Pożarnej w Wieliszewie, czerwiec 2021, nr 6(16), s. 8-9.

Lotnisko polowe w folwarku Poniatów we wrześniu 1939 r., wrzesień 2021, nr 7(17), s. 2-3.

Aleksander Klemens Gabszewicz (1911-1983), wrzesień 2021, nr 7(17), s. 3.

Napad na plebanie w Wieliszewie i śmierć komendanta Kielbińskiego, październik 2021, nr 8(18), s. 4-5.

Wieliszew własnością książąt mazowieckich z rodu Piastów, listopad 2021, nr 9(19), s. 2-3.

Książd Piotr Paweł Chodkowski vel Chotkowski (1767-1841), listopad 2021, nr 9(19), s. 3.

Początki pałacu w Górze, grudzień 2021, nr 10(20), s. 8-9.

2022

Projekt linii kolejowej Wieliszew-Nasielskiej znaczenie, styczeń 2022, nr 1(21), s. 2-3.

Franciszek Przeździecki (1873-1939), styczeń 2022, nr 1(21), s. 3.

Hekatomba Żydów z obozu w Pomiechówku w rejonie Janówka, Krubina i Olszewnicy 14 sierpnia 1941 r., luty 2022, nr 2(22), s. 8-9.

Rozruchy agrarne rewolucji 1905 r. w folwarkach Wieliszew, Michałów i Poniatów, marzec 2022, nr 3(23), s. 2-3.

st. przod. Leonard Oktaba (1900-1940), marzec 2022, nr 3(23), s. 3.

Dzieci Korczaka w Wieliszewie w latach 1910-1911, kwiecień 2022, nr 4(24), s. 6-7.

Lejzor Bregman, przedsiębiorczy kupiec z Grodna, właścicielem folwarków Wieliszew i Poniatów, maj 2022, nr 5(25), s. 9.

Leonard Ignacy Kałęcki (1893-1987), maj 2022, nr 5(25), s. 8.

Erygowanie parafii w Wieliszewie, czerwiec 2022, nr 6(26), s. 6-7.

Przedpołudniowe walki pod Wieliszewem 13 września 1939 r., wrzesień 2022, nr 7(27), s. 2-3.

Ppor. rez. Józef Przedpełski (1914-1939), wrzesień 2022, nr 7(27), s. 3.

Grupa fortowa „Janówek”, październik 2022, nr 8(28), s. 4-5.

Polska Organizacja Wojskowa w Wieliszewie, listopad 2022, nr 9(29), s. 8-9.

Wieliszew a pułki Legionów Polskich z Zegrza Południowego, grudzień 2022, nr 10(30), s. 6-7.

2023

Wydarzenia w Wieliszewie i okolicy w przededniu powstania styczniowego, styczeń 2023, nr 1(31), s. 10-11.

Czesław Lemański (1902-1941), styczeń 2023, nr 1(31), s. 11.

Spółeczność żydowska w Wieliszewie, luty 2023, nr 2(32), s. 8-9.

Córka właścicieli folwarku Poniatów agentką Muszkietarów, marzec 2023, nr 3(33), s. 6-7.

Maria Teresa z Poniatowskich Tyszkiewiczowa - właścicielka dóbr klucza Wieliszew, kwiecień 2023, nr 4(34), s. 8-9.

Biznes hrabiego Zdzisława Grocholskiego, właściciela majątku Poniatów, maj 2023, nr 5(35), s. 2-3.

Zdzisław Henryk Adam hrabia Grocholski (1881-1968), maj 2023, nr 5(35), s. 3.

Tereny Gminy Wieliszew a utworzenie Jeziora Zegrzyńskiego, czerwiec 2023, nr 6(36), s. 6-7.

Akcja p pod kryptonimem „Wróżki” na Parcelach Wieliszewskich, wrzesień 2023, nr 7(37), s. 2-3.

4 grudnia 1958 r. – zmarł Klemens Piątkiewicz, kierownik poczty w Legionowie od 1931 r.

5 grudnia 1908 r. – w Bryniewie (Rosja) urodził się płk Wiktor Zarucki, komendant Oficerskiej Szkoły Łączności Radiowej w Zegrzu w latach 1950-1951.

7 grudnia 1933 r. – ponowne wybory do rad gromadzkich w Wieliszewie i Krubinie po unieważnieniu wcześniejszych przez starostę warszawskiego.

14 grudnia 1927 r. – płk Tadeusz Jawor został komendantem Obozu Szkolnego Wojsk Łączności w Zegrzu.

14 grudnia 1934 r. – do parafii Nieporęt trafił jako wikary ks. Paulin Bors, późniejszy wieloletni, zasłużony proboszcz.

15 grudnia 1980 r. – utworzono rezerwat przyrody Łęgi Czarnej Strugi o pow. 38,5 ha.

17 grudnia 1939 r. – Niemcy wznowili pracę poczty w Legionowie dla celów wojskowych.

17 grudnia 1987 r. – do Legionowa włączono część wsi Łajski – dzisiejsze Osiedle Młodych.

20 grudnia 1920 r. – w wieku 59 lat zmarł Aleksy Chrzanowski, wraz z żoną Wandą właściciel majątków Wieliszew oraz Klucz i Poniatów.

21 grudnia 1894 r. – w Stęgoszy (pow. jarociński) urodził się płk Jan Kaczmarek, komendant Centrum Wyszczolenia Łączności w Zegrzu w latach 1934-1939.

22 grudnia 1919 r. – sprzedaż folwarku Poniatów przez Aleksę i Wandę Chrzanowskich trzem braciom Golian.

22 grudnia 1958 r. – w Białobrzegach zawiązano „Społeczny Komitet Budowy Szkoły”.

24 grudnia 1847 r. – w Krakowie urodził się August Potocki, przyszyły właściciel dóbr Jabłonna.

24 grudnia 1885 r. – w Jabłonie odbyło się jedno ze świetniejszych w Królestwie polowań wigilijnych.

31 grudnia 1993 r. – utworzono rezerwat Puszcza Słupcka o pow. 160,5 ha.

Grudzień 1891 r. – August Potocki rozpoczął starania o ustanowienie targu spożywczego w Jabłonie.

Pionierskie badania archeologiczne w okolicy Łajsk, październik 2023, nr 8(38), s. 2-3.

Adam Stanisław Lewandowski (1889-1951), październik 2023, nr 8(38), s. 3.

Wieliszewskie dzwony, listopad 2023, nr 9(39), s. 6-7.

Likwidacja gminy Wieliszew, grudzień 2023, nr 10(40), s. 4-5.

Stanisław Pączkowski (1892-1959), grudzień 2023, nr 10(40), s. 5.

2024

Góra, Krubin, Olszewnica własnością wielkich polskich rodach arystokratycznych, styczeń 2024, nr 1(41), s. 4-5.

Jerzy Ossoliński herbu Topór (1595-1650), styczeń 2024, nr 1(41), s. 5.

Spór o dziesięcinę z Powielina w 1386 r. pomiędzy parafiami Zegrze i Wieliszew, luty 2024, nr 2(42), s. 10-11.

Dramatyczna powódź w Komornicy i w Wieliszewie w 1958 r., marzec 2024, nr 3(43), s. 10-11.

Unieważnione wybory do rad gromadzkich w Wieliszewie

Podsumowanie 5 lat Naszej Historii

wie i Krubinie w 1933 r., kwiecień 2024, nr 4(44), s. 8-9.

Podział parafii Chotomów i utworzenie nowej parafii w Wieliszewie, maj 2024, nr 5(45), s. 2-3.

Władysław Trzaska (1881-1964), maj 2024, nr 5(45), s. 3.

Szkoła w Wieliszewie ma więcej niż 100 lat, czerwiec 2024, nr 6(46), s. 6-7.

Popołudniowe walki pod Wieliszewem 13 września 1939 r., wrzesień 2024, nr 7(47), s. 8-9.

Rozdział dóbr ziemskich klucza Wieliszew, październik 2024, nr 8(48), s. 2-3.

Aleksy Chrzanowski (1861 - 1920), październik 2024, nr 8(48), s. 3.

Losy majątności ziemskiej Wieliszew w okresie międzywojennym, listopad 2024, nr 9(49), s. 3

Osiedle Wieliszew, grudzień 2024, nr 10(50), s. 3

Książd prałat Feliks Nowak (1913 - 1975), grudzień 2024, nr 10(50), s. 7

Jarosław Marczak - 1 artykuł 2020

Aresztowanie powstańca Jankowskiego pod Zagrobami, kwiecień 2020, nr 4, s. 10-11.

Wawrzyniec Orliński - 3 artykuły 2020

Nieporęt - same początki, luty 2020, nr 2, s. 2-3.

Zegrze - nie tylko twierdza..., luty 2020, nr 2, s. 10-11.

Miroslaw Pakula - 57 artykułów 2020

Serock - miasto na skrzyżowaniu dróg, styczeń 2020, nr 1, s. 8-9.

Witold Leon Julian Zglenicki (1850-1904), styczeń 2020, nr 1, s. 8.

Jerzy Szaniawski (1886-1970), marzec 2020, nr 3, s. 11.

Pociągami do Serocka?, kwiecień 2020, nr 4, s. 4-5.

Pałac w Dębem, czerwiec 2020, nr 6, s. 2-3.

Maciej Józef Radziwiłł (1842-1907), czerwiec 2020, nr 6, s. 2.

Budowa umocnień połowych pod Serockiem w 1920 r., wrzesień 2020, nr 7, s. 4-5.

Jerzy Odrowąż-Pieniżek (1890-1974), wrzesień 2020, nr 7, s. 5.

„Wyprawa na gwardie” rozpoczęła się w Serocku, listopad 2020, nr 9, s. 4-5.

Rola Nieporętu w działaniach wojennych w lutym 1831 r., listopad 2020, nr 9, s. 8-9.

2021

Profesje księży Radziwiłłów z Jadwisina, marzec 2021, nr 3 (13), s. 4-5.

Ks. Ludomir Lissowski (1888-1972), marzec 2021, nr 3 (13), s. 5.

Zarys dziejów fortu w Dębem, kwiecień 2021, nr 4 (14), s. 2-3.

Kazimierz Krasinski (1725-1802), kwiecień 2021, nr 4 (14), s. 2.

Zarys dziejów twierdzy napoleońskiej w Serocku, maj 2021, nr 5 (15), s. 4-5.

Przyczółek serocko-pułtuski 1944-1945, październik 2021, nr 8 (18), s. 8-9.

Z serockiej kroniki kryminalnej, listopad 2021, nr 9 (19), s. 8-9.

Generał Olimpiusz Starynkiewicz i jego twierdza w Zegrzu, grudzień 2021, nr 10 (20), s. 10-11.

Artur Żabicki vel Feldtman (1877-1951), grudzień 2021, nr 10 (20), s. 11.

2022

Dwór w Zegrzynku, styczeń 2022, nr 1 (21), s. 4-5.

W Popowie jak w Louny, luty 2022, nr 2 (22), s. 6-7.

Wajda kręcił w Zegrzu, marzec 2022, nr 3 (23), s. 6-7.

Wykopaliska na grodzisku Barbarka w Serocku, kwiecień 2022, nr 4 (24), s. 10-11.

Stanisław Błaszak (1909-1997), kwiecień 2022, nr 4 (24), s. 11.

„Wielka woda” w okolicach Serocka, maj 2022, nr 5 (25), s. 4-5.

Agonia kościoła garnizonowego w Zegrzu, czerwiec 2022, nr 6 (26), s. 2-3.

Tadeusz Józinski „Szarota” (1929-2022), czerwiec 2022, nr 6 (26), s. 3.

Krypta w kościele w Woli Kiepińskiej, wrzesień 2022, nr 7 (27), s. 10-11.

Jadwiga Radziwiłłowa - dama z dubeltówką, październik 2022, nr 8 (28), s. 8-9.

Gen. bryg. Heliodor Cepa (1895-1974), październik 2022, nr 8 (28), s. 8.

„Pokłosie” kręcono w Zegrzu, listopad 2022, nr 9 (29), s. 10-11.

Julian Paczka (1927-2011), listopad 2022, nr 9 (29), s. 11.

Zarys dziejów poligonu w Zegrzu, grudzień 2022, nr 10 (30), s. 8-9.

Mieczysław Marszewski (1857-1916), grudzień 2022, nr 10 (30), s. 8.

2023

Serock miastem, styczeń 2023, nr 1 (31), s. 8-9.

Afera z brukiem w Serocku, luty 2023, nr 2 (32), s. 6-7.

Kontrola w serockim magistracie, marzec 2023, nr 3 (33), s. 4-5.

Por. rez. Ryszard Bock (1906-1940), marzec 2023, nr 3 (33), s. 5.

Jakubowscy - rodzina wójtów gminy Zegrze, maj 2023, nr 5 (35), s. 4-5.

Józef Nodzykowski (1893-1960), maj 2023, nr 5 (35), s. 4.

Pobyt II Brygady Legionów Polskich w Zegrzu Południowym w 1917 r., maj 2023,

nr 5 (35), s. 6-7.

Stopień wodny Dębe - budowa i obiekty, czerwiec 2023, nr 6 (36), s. 4-5.

Yehoshua Grossbard (1900-1992), wrzesień 2023, nr 7 (37), s. 11.

Cmentarz żydowski w Serocku - historia i teraźniejszość, październik 2023, nr 8 (38), s. 6-7.

Linia kolejowa do Zegrza Południowego - zarys historii, październik 2023, nr 8 (38), s. 10-11.

Leonard Jakubowski z Ludwinowa i jego dąb niepodległości, listopad 2023, nr 9 (39), s. 10-11.

Anegdota z przedwojennego Zegrza, grudzień 2023, nr 10 (40), s. 2-3.

Gen. Olgierd Pożerski (1880-1930), grudzień 2023, nr 10 (40), s. 3.

2024

Straty wojenne mieszkańców wsi gminy Zegrze, luty 2024, nr 2 (42), s. 8-9.

Obyczaje serockich flisaków, kwiecień 2024, nr 4 (44), s. 4-5.

Zawitości historyczno-geograficzne w gminie Serock, czerwiec 2024, nr 6 (46), s. 10-11.

Szymon Syrkus (1893-1964), czerwiec 2024, nr 6 (46), s. 11.

Jerzy Boski - przywracanie pamięci o bohaterze boju o Wólkę Radzywiłłową w sierpniu 1920 r., wrzesień 2024, nr 7 (47), s. 2-3.

Ośrodki szkolenia wojsk łączności w Zegrzu (1919-2024), wrzesień 2024, nr 7 (47), s. 10-11.

Sprzedż Zegrza Rosjanom w 1890 roku, październik 2024, nr 8(48), s. 4-5.

Nekropolie w gminie Serock, listopad 2024, nr 9 (49), s.

Deportacja serockich Żydów, grudzień 2024, nr 10 (50), s. 6

Klemens Gerner (1892-1952), grudzień 2024, nr 10 (50), s. 7

Jacek Emil Szczepański - 73 artykuły 2020

Wojenne adresy Legionowa: ul. Kopernika 21, styczeń 2020, nr 1, s. 4-5.

Wojenne adresy Legionowa: „Cafe San Remo”, luty 2020, nr 2, s. 8-9.

Wybory samorządowe do Rady Gminy Jabłonna 2 stycznia 1919 r., luty 2020, nr 2, s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa: „Gospoda pod Balonem”, ul. Handlowa 1, marzec 2020, nr 3, s. 4-5.

Wojenne adresy Legionowa: Okupacyjna „Jedynka”, kwiecień 2020, nr 4, s. 2-3.

Wojenne adresy Legionowa: Soldatengaststätte, maj 2020, nr 5, s. 6-7.

Henryk Wodzyński (1901-1966), maj 2020, nr 5, s. 11.

Wojenne adresy Legionowa: Huta szkła, czerwiec 2020, nr 6, s. 4-5.

Wojenne adresy Legionowa (7): Okupacyjna „Trójka”, październik 2020, nr 8, s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa (8): Szkoła handlowa przy ul. Kopernika, listopad 2020, nr 9, s. 10-11.

Antoni Gawryszewski (1901-1918), listopad 2020, nr 9, s. 11.

Wojenne adresy Legionowa (9): PIM, grudzień 2020, nr 10, s. 4-5.

Apoloniusz Herbst (1892-1969), grudzień 2020, nr 10, s. 11.

2021

Wojenne adresy Legionowa (10): Okupacyjna „Dwójka”, styczeń 2021, nr 1(11), s. 4-5.

Jadwiga Król z Pietrasów (1893-1940), styczeń 2021, nr 1(11), s. 11.

Wojenne adresy Legionowa (11): Rynek. Sienkiewicza róg Piłsudskiego, luty 2021, nr 2(12), s. 10-11.

Wojenne adresy Legionowa (12): Szpital obrońców Twierdzy Modlin, marzec 2021, nr 3(13), s. 2-3.

Antoni Mackiewicz - kupiec i wydawca pocztówek z Jabłonny, marzec 2021, nr 3(13), s. 6.

Wojenne adresy Legionowa (13): Dworzec kolejowy, kwiecień 2021, nr 4(14), s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa (14): Kaplica garnizonowa, maj 2021, nr 5(15), s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa (15): Zespół szpitali wojennych, czerwiec 2021, nr 6(16), s. 10-11.

Dr Abraham Finkelsztein (1906-1968), czerwiec 2021, nr 6(16), s. 11.

Wojenne adresy Legionowa (16): Kamienica przy ul. Batorego 10, październik 2021, nr 8(18), s. 2-3.

Tadeusz Wyszowski (1901-1920), październik 2021, nr 8(18), s. 3.

Wojenne adresy Legionowa (17): Ul. Strużarska 2D, listopad 2021, nr 9(19), s. 6-7.

Anna Barbara Skoniecka „Hanka” (1927-1944), listopad 2021, nr 9(19), s. 7.

Wojenne adresy Legionowa (18): Ul. Kopernika, grudzień 2021, nr 10(20), s. 4-5.

2022

Wojenne adresy Legionowa (19): Rynek - na rogu z ul. Sienkiewicza, styczeń 2022, nr 1(21), s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa (20): Ul. Jagiełłowska 9 - willa Rożnowianka, luty 2022, nr 2(22), s. 10-11.

Wojenne adresy Legionowa (21): Koszary baloniarzy, marzec 2022, nr 3(23), s. 10-11.

Ignacy Kwiatkowski (1874-1940), marzec 2022, nr 3(23), s. 5.

Wojenne adresy Legionowa (22): Willa przy ul. Daliowej 20, kwiecień 2022, nr 4(24), s. 2-3.

Jan Damasiewicz (1895-1970), kwiecień 2022, nr 4(24), s. 3.

Wojenne adresy Legionowa (23): Ul. Rynek 2 - kamienica Smolińskich, maj 2022, nr 5(25), s. 6-7.

Wojenne adresy Legionowa (24): Niemiecki obóz w Łąskich, czerwiec 2022, nr 6(26), s. 10-11.

Wydawnictwo zostało wsparte finansowo przez:

**Powiat
Legionowski**

**Miasto
Legionowo**

**Gmina
Wieliszew**

**Gmina
Nieporęt**

**Miasto
i Gmina Serock**

**Gmina
Jabłonna**

Patroni wydawnictwa:

BUDET

Spółka Jawna

Powiat Legionowski

Edukacja Regionalna

Powiatowa Instytucja Kultury w Legionowie zachęca uczniów i nauczycieli do uczestnictwa w bezpłatnych spacerach tematycznych w ramach Programu Edukacji Regionalnej. Wycieczki będą realizowane na terenie powiatu legionowskiego, zarówno w tygodniu, w czasie godzin lekcyjnych, a także popołudniami oraz w weekendy. Podczas spacerów, prowadzonych przez regionalistów, poruszane będą zagadnienia między innymi z zakresu historii, geografii, języka polskiego i wiedzy o kulturze. Formuła spotkań jest elastyczna i można ją modyfikować, tak aby dostosować do realizowanego w danej szkole programu.

Więcej informacji: www.pik.legionowski.pl

Nasza Historia

Wydawca:

Grey Line Agencja Reklamowo – Wydawnicza

Nakład: 3500 egzemplarzy

Skład: Krzysztof Grodek

Redakcja:

05-120 Legionowo, Błękitne Centrum,

ul. Piłsudskiego 31 (lok. 311)

Redaktor naczelny: Mirosław Pakuła

www.gazetapowiatowa.pl

Autorzy w wydaniu: Rafał Degiel,

Krzysztof Klimaszewski, Jacek Emil Szczepański,

Konrad Szostek, Mirosław Pakuła

Konsultacja naukowa
Muzeum Historyczne
w Legionowie